

Carmen Gabriela Lăzăreanu

**ASISTENȚA SOCIALĂ ȘI
RELIGIOZITATEA LA DIFERITE
GRUPURI DE POPULAȚIE
VULNERABILĂ**

Ediția a doua, revizuită și adăugită

Prefață de Prof. univ. dr. Vasile Miftode
Cuvânt înainte de Pr. prof. univ. dr. Petre Semen

EIKON
București

DOXOLOGIA
Iași

2023

CUPRINS

Prefață (<i>Prof. univ. dr. Vasile Miftode</i>)	9
Cuvânt înainte (<i>Pr. prof. univ. dr. Petre Semen</i>)	11
Cuvântul autorului	13
Cap. 1. Religia și religiozitatea	15
1.1. Perspectivă generală asupra religiei și sentimentului religios	15
1.2. Religiozitatea în societatea românească	30
1.3. Formarea sentimentului religios la copii	32
1.3.1. Factorii care contribuie la formarea sentimentului religios la copii	33
1.3.2. Influența școlii în formarea sentimentului religios la elevi	43
1.3.3. Unele cercetări asupra modului în care religiozitatea influențează comportamentul elevilor	48
Bibliografie	63
1.4. Rolul asistentului social în școală. Realități și perspective	67
1.4.1. Cabinetul de consiliere școlară și activitatea asistentului social	67
1.4.2. Exemple de activități ale asistentului social cu elevii	72
Bibliografie	80
Cap. 2. Influența religiozității în crizele de dezvoltare și de situație ce apar în viața individului	81
2.1. Consilierea crizelor din perspectiva creștină și a asistenței sociale	81
2.1.1. Aspecte generale ale crizelor	81
2.1.2. Tipurile de criză și modalități de intervenție ale asistentului social.....	89
2.1.3. Consilierea crizelor din perspectivă religioasă	100
Bibliografie	107

2.2. Handicapul mental la copii și sentimentul religios	
la acest grup social defavorizat.....	109
Bibliografie	120
2.3. Influența religiozității asupra persoanelor de vârstă a treia....	121
2.3.1. Rolul bătrânilor în Vechiul și Noul Testament	121
2.3.2. Religia și vârstă a treia.....	135
Bibliografie	151
2.4. Religiozitatea la persoanele spitalizate	153
2.4.1. Percepția bolii din perspectivă culturală	153
2.4.2. Importanța suportul religios pentru bolnavi	159
2.4.3. Perspectiva teoretică asupra bolii	163
2.4.4. Rolul de bolnav și tipurile de bolnavi	165
2.4.5. Rolul asistentului social în spital	169
2.4.6. Cercetarea impactului bolii asupra sentimentului religios	
la persoanele spitalizate	171
Bibliografie	177
2.5. Credința și stadiul terminal	182
2.5.1. Îngrijirea bolnavului în faza terminală	182
2.5.2. Rolul asistentului social în îngrijirea bolnavului aflat	
în stadiul terminal	192
2.5.3. Bariere care crează dificultăți în îngrijirea bolnavului	
în stadiul terminal	195
2.5.4. Activitatea de consiliere în stadiul terminal	203
Bibliografie	214
2.6. Impactul religiei asupra comportamentului deținutului.	
Asistența socială în penitenciar	216
2.6.1. Legende și mituri legate de privare de libertate.....	216
2.6.2. Scurt istoric al închisorilor în țara noastră.....	223
2.6.3. Perspectiva teologică asupra pedepsirii vinovaților	228
2.6.4. Cercetări asupra influenței sentimentului religios	
la persoanele aflate în detenție.....	232
2.6.5. Asistența socială în penitenciar	248
Bibliografie	255
2.7. Perspectiva Bisericii Ortodoxe asupra violenței domestice....	257
Bibliografie	270
2.8. Violența stradaă și efectele ei asupra indivizilor	271
2.8.1. Cauzele violenței stradale	272

2.8.2. Violența în școală	274
Bibliografie	279
2.9. Violența războiului și influența asupra copiilor	280
2.9.1. Războiul și influența asupra copiilor	
de-a lungul timpului	281
2.9.2. Efectele războiului asupra copiilor	285
2.9.3 Reglementări legislative, convenții internaționale pentru	
apărarea drepturilor copiilor aflați în zone de conflict	288
2.9.4. Măsuri pentru protejarea copiilor aflați în zone	
de conflict	289
Bibliografie	292

Prefață

Societatea umană, și îndeosebi, progresul moral al comunităților sociale au fost puternic influențate de religie și de gradul de religiozitate a individului. Evenimentele istorice și "starea socială" a diferitelor populații nu pot fi înțelese independent de rolul jucat de biserică și de participarea publică la activitățile religioase. Este deosebit de legitimă, în acest sens, analiza pe care Carmen Gabriela Mândrilă Lăzăreanu o realizează în volumul de față într-o triplă perspectivă, punând în ecuație trei concepte puternic implicate: religiozitatea, protecția sau asistența socială și domeniul populațiilor vulnerabile.

Prin tematica actuală și convingătoare, cartea pe care o supunem atenției se adresează unui public larg, cu modele diferite de cultură și interes religios. Lucrarea se remarcă prin curajul de a realiza o cercetare sociologică în spațiul teologic. Terminologia specifică domeniului religios și cunoștințele necesare realizării unei analize sociologice au permis recunoașterea lucrării ca având importanță deosebită și rezonanță în spațiul academic și social. Accentul este pus, încă de la începuturile cărții, pe formarea la copii a sentimentului religios, îndeosebi în situația specifică a societății românești. Prezintă importanță, în acest sens, factorii principali ai socializării copiilor prin inculcarea valorilor creștine - familia, școala, comunitatea locală.

Valoarea științifică a lucrării se reflectă, în plan empiric, dar și teoretic, în cercetările pe care autoarea le realizează privind modul în care religiozitatea influențează conduita elevilor (cap. I, p. 25). Dintre actorii participanți, lucrarea face referire mai ales la asistentul social teolog și la cabinetul de consiliere școlară.

Pornind de la interesul particular pe care religia și instituția bisericii îl au pentru „crizele de dezvoltare” prin care trece individul, dar și, în general, populațiile vulnerabile, volumul își centrează atenția (în cap. 2) pe influența religiozității în contextul unor asemenea crize.

În acest caz, analiza vizează o dublă, dar unitară și complementară perspectivă: religioasă și a asistenței sociale (p. 46-59).

Originalitatea lucrării este probată și prin particularizarea cercetării științifice în cadrul unor populații problemă, care preocupă orice societate civilizată: persoanele de vârstă a treia (p. 70), îndeosebi în condițiile îmbătrânirii generale a populației, persoanele spitalizate (p. 93) cu o pondere tot mai semnificativă în societatea actuală, persoanele încarcerate în penitenciar (p. 131), familiile afectate de violența domestică, cu un accent firesc pe fenomenul abuzului împotriva femeilor și a copiilor (p. 159) etc.

Volumul prezintă, în opinia noastră, un interes cu totul deosebit pentru părinți pe de o parte, care trebuie să ofere copiilor șansa unei educații potrivite, în spiritul valorilor creștine, și pentru asistenți sociali, pe de altă parte, care trebuie să fie consilierii principali ai grupurilor care au nevoie de ajutor, inclusiv de unul spiritual și moral, sufletesc.

Lucrarea cuprinde și analize „de profunzime”, privind unele etape critice din viața individului, în care „gradul de religiozitate” are un impact particular: „credința și stadiul terminal” (p. 110), rolul „consilierii bolnavului în stadiul terminal” (p. 122) etc.

Din perspectivă sociologică există o corelație directă între religiozitate și devianța socială care se manifestă în prezent, reducerea acesteia din urmă impunând creșterea sentimentului religios și a participării familiilor și a copiilor la activitățile religioase. În „sistemul controlului social” biserica ocupă un loc esențial – alături de familie, școală și comunitate – fără de care nu se poate realiza o educație care are în centru valorile morale, creștine.

Prof. univ. dr. Vasile Miftode

Cuvânt înainte

Cea dintâi veste bună anunțată de Domnul Hristos este o reitereare a cuvintelor rostite cu multe veacuri înainte de către profetul Isaia care zice; „Duhul Domnului este peste Mine, că Domnul M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită... să dau de știre un an al milei Domnului” (cap. 61, 12).

După plecarea cu trupul de pe pământ Hristos le-a dat Ucenicilor Săi porunca de a vorbi întregii lumi despre vestea cea bună (Mt. 28, 19-20). Considerăm totuși că fundamentarea biblică a asistenței sociale o constituie cap. 58 din Isaia, ce zice; „Oare aceasta este postul plăcut Mie: să-și chinuiască omul sufletul o zi? Să-și plece capul pe pipirig și să se culce pe sac și cenușă? Aceasta numești tu post și zi plăcută Domnului? Iată postul plăcut Mie: dezleagă lanțurile răutății, deznoadă legăturile robiei, dă drumul celor asupriți și rupe orice fel de jug, împarte-ți pâinea cu cel flămând și adu în casa ta pe nenorociții fără adăpost; dacă vezi pe un om gol, acopere-l și nu întoarce spatele aproapelui tău... Atunci tu îl vei chema pe Domnul și El îți va răspunde, vei striga și El va zice: Iată – Mă”! Ca și astăzi, în vremea profetului unii credeau că dacă nu mănâncă și doar se roagă devin automat plăcuți Domnului. De aici reiese necesitatea ca fiii Bisericii să îmbine armonios compasiunea lucrătoare pentru cei în suferință cu proclamarea Evangheliei. Glasul slujitorului lui Dumnezeu să-i vestească Evanghelia, iar mâinile să-i lucreze poruncile și să-l mângâie pe aproapele.

Dacă lecturăm atent Evangheliile, observăm că providența lui Hristos cât a fost pe pământ s-a orientat cu precădere spre cei mai defavorizați: văduvele, orfanii, orbii, surzii, șchiopii și alte persoane atinse de suferințe fizice ori sufletești. Volumul cu titlul: Asistența Socială și religiozitatea la diferite grupuri de populație, realizat de doamna Carmen Gabriela Mândrilă Lăzăreanu, încearcă să demonstreze necesitatea implicării mai insistente a asistentului social teolog

și în școală, spre a contribui la identificarea și sprijinirea copiilor cu nevoi și probleme speciale. Autoarea nu începe demersul chiar *ex abrupto*, ci face mai întâi o scurtă radiografie a situației religioase din Europa Centrală și de Est, analizând în funcție de cele trei mari confesiuni creștine, implicarea și impactul credinței asupra societății. Cât privește religiozitatea la români notează că se pornește preponderent de la premisa perpetuării unor datini ancestrale, care s-au altoit pe trunchiul credinței creștine și implicit al învățaturii Bisericii, fără a se eluda și moștenirea strămoșească. Se insistă desigur și pe importanța și necesitatea formării caracterului religios al copilului de la o vârstă fragedă, mai cu seamă în familia creștină. Chiar dacă acum copilul se limitează doar la niște acte mimetice, după ce merge la școală, printr-un program de învățare adecvat, acesta își poate sedimenta cunoștințele religioase, mai cu seamă dacă sunt coordonate și cu o practică a rugăciunii comunitare. Autoarea argumentează, cu multă convingere, întregul demers probându-și calitățile profesionale în domeniul de activitate, excelând în sondaje, rapoarte de cercetare și evaluări procentuale.

Pr. prof. univ. dr. Petre Semen

Cuvântul autorului

Lucrarea „Asistența socială și religiozitatea la diferite grupuri de populație vulnerabilă” se adresează, în egală măsură, studenților din domeniul Teologiei și Asistenței Sociale și specialiștilor din aceeași sferă de activitate.

Scopul urmărit constă în stabilirea impactului religiozității asupra persoanelor aflate în criză, ca determinant al activității de asistență socială, ținând seama de faptul că principiile eticii, provenite din religie, reprezintă, de fapt, codul deontologic al asistenței sociale.

Cuprinsul, structurat în două capitole, include „Religia și religiozitatea”, cu o pondere mai scăzută din lucrare și cu o referire generală la formarea și evoluția sentimentului religios, și „Influența religiozității în crizele de dezvoltare și de situație ce apar în viața individului”, cu o pondere mai ridicată și cu dezvoltarea impactului religios asupra unor segmente de populație vulnerabilă.

Rezultatul unor cercetări proprii, prezentate detaliat în lucrare, au evidențiat, în toate cazurile, impactul religios ca suport de bază al depășirii crizelor și necesitatea ca asistentul social, care gestionează crizele, să fie format în spirit religios și să utilizeze corect această pârghie. De asemenea, din cercetările efectuate a rezultat și faptul că toate categoriile sociale vulnerabile investigate au recurs la practicile religioase atunci când au fost situații de criză și au subliniat faptul că religia furnizează setul de valori care îi ajută să depășească situațiile dificile.

Carmen Gabriela Mândrilă Lăzăreanu
24 februarie 2014, Iași

Cap. 1. Religia și religiozitatea

1.1. Perspectivă generală asupra religiei și sentimentului religios

Religiozitatea sau ce înseamnă să fii religios constituie un concept dificil de stabilit. Antropologul Tylor (1871) a formulat de timpuriu o definiție simplă a religiei, ca reprezentând credința într-un zeu sau o zeitate. Cercetătorii contemporani au preluat această definiție și au reformulat-o, considerând că religia reprezintă o introducere în supranatural, în sacru. Pornind de la această formulare simplă, se consideră că religia este prezentă în toate societățile contemporane și a existat și în societățile primitive. Freeman și Richard (1983) au menționat, în urma unor cercetări, că omul de Neanderthal credea în viața de apoi.

Sociologii sunt interesați, în cercetările pe care le realizează, de religie ca grup de fenomene, dar aspectele individuale ale credinței și religiozității, deși foarte importante, sunt dificil de studiat. Un alt aspect care face obiectul studiilor sociologice este modul în care comportamentul întregului grup este influențat de macrosistem, de societate. Grupurile de indivizi religioși sunt formate din doi sau mai mulți indivizi, care împart între ei credințe, roluri și statute distincte, iar membrii participă la activități comune sau la ritualuri care contribuie la identificarea grupului (Johnstone și James 1982).

O definiție completă, mai incluzivă a religiei, după unii sociologi, se poate obține prin combinarea precizării că religia este o credință în supranatural, manifestată de un număr de persoane, considerându-se că prezintă caracteristicile unui grup. Durkheim (1912) a dat o definiție completă a religiei, considerând-o un sistem unificat de credințe și practici legate de lucrurile sacre, care unesc oamenii într-o comunitate morală. Ideea centrală a acestei definiții este că sacralitatea nu este moștenită de un obiect sau o persoană, ci este determinată de comunitatea de credincioși. Sacrul diferă de profan, care se referă la lucruri obișnuite, materiale, nu spirituale.